

Cezar Giosan

Psihopatologie evoluționistă

Introducere

25 Tulburările din spectrul autismului (TSA)

32 Dizabilitatea intelectuală

35 Tulburarea cu deficit de atenție (TDA)

40 Schizofrenia

54 Tulburarea bipolară

60 Depresia

64 Depresia postpartum

68 Tulburările anxioase

72 Tulburările din spectrul obsesiv-compulsiv

78 Tulburarea de stres posttraumatic (TSPT)

82 Tulburările convertive

86 Tulburările de comportament alimentar

90 Dependența de substanțe

3
TREI

Editor: SILVIU DRAGOMIR
VASILE DUM. ZAMFIRESCU
Director editorial: MARGARETA MĂRĂȘCULESCU
Copertă: FAREBY STUDIO
Redactor: VICTOR MĂRĂȘCULESCU
Director producție: CRISTINA CIAMBULEA
Șef: FLORIN PARĂȘCIV
Coordonator: MARIA MURĂȘCULESCU
ANA-MARIA TÂMBULEA
Giosan, Cezar
Psihopatologie evoluționistă
București: Editura Trei, 2017
— Copertă ilustrată —
ISBN 978-606-719-434-1
129 p.
Copyright © Editura Trei, 2017
pentru prezenta editie
C.P. 27-0490, București
Tel./Fax: +4 021 300 60 90
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro
129p. 978-606-719-434-1

Cuprins

- 7 Introducere
- 15 Tulburările din spectrul autismului (TSA)
- 25 Dizabilitatea intelectuală
- 29 Tulburarea cu deficit de atenție/hiperactivitate (ADHD)
- 40 Schizofrenia
- 54 Tulburarea bipolară
- 63 Depresia
- 84 Depresia postpartum
- 89 Tulburările anxioase
- 108 Tulburările din spectrul obsesiv-compulsiv
- 121 Tulburarea de stres posttraumatic (TSPT)
- 131 Tulburările conversive
- 136 Tulburările de comportament alimentar
- 150 Dependența de substanțe

- 6 160 Tulburările de personalitate
- 177 Empatia
- 181 Omuciderea și criminalitatea
- 192 Violul
- 202 Concluzii

Cuprins

Introducere	7
Tulburările din spectrul autistului (TSA)	12
Capacitatea intelectuală	25
Tulburarea cu deficit de atenție/hiperactivitate (TDAH)	29
Schizofrenia	40
Tulburarea bipolară	54
Depresia	63
Depresia postpartum	84
Tulburările anxioase	89
Tulburările din spectrul obsesiv-compulsiv	108
Tulburarea de stres posttraumatic (TSP)	121
Tulburările convulsive	131
Tulburările de comportament alimentar	138
Dependența de substanțe	150

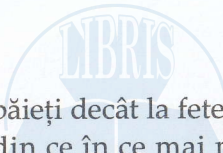

Tulburările din spectrul autismului (TSA)

Tulburările din spectrul autismului (American Psychiatric Association, 2013/2016) sunt tulburări diagnosticate cel mai adesea în copilărie, caracterizate prin probleme în comunicarea socială, comportamente repetitive și interese restrânse. Spre exemplu, un copil cu autism poate avea întârzieri de limbaj sau probleme motorii, poate fi interesat doar de anumite elemente ale jucăriilor sau obiectelor din mediu și poate interacționa cu acestea într-o manieră bizară sau neadecvată. Poate avea de asemenea un contact vizual slab și dificultăți în a înțelege relațiile sociale și regulile nescrise ale acestora. Persoanele cu autism pot manifesta anumite mișcări repetitive sau bizare ale mâinilor sau degetelor sau pot prezenta probleme de integrare senzorială (mirosirea sau pipăirea obiectelor sau texturilor, perceperea acută a anumitor stimuli etc.).

Prevalență, evoluție și prognostic

Studiile recente arată că unul din 68 de copii este diagnosticat cu tulburare din spectrul autismului, această prevalență fiind în creștere în ultimii ani (Centers for Disease Control and Prevention, 2015). Afecțiunea este prezentă într-o măsură mai mare la

băieți decât la fete. Deși anumiți cercetători au atribuit numărul din ce în ce mai mare de copii cu autism unor criterii diferite de diagnostic și raportare (Hansen, Schendel & Parner, 2015), au existat de-a lungul timpului și speculații conform cărora această condiție ar fi cauzată — parțial sau total — de câmpuri electromagnetice, de deficiența de vitamina D ori de anomalii ale florei intestinale (Mercola, 2012), aceste ipoteze nefiind dovedite până la momentul de față.

Simptomele se observă de obicei în al doilea an de viață, însă pot fi observate și înainte dacă există o afectare severă. Uneori, poate apărea o deteriorare în abilitățile sociale sau de limbaj (American Psychiatric Association, 2013/2016).

Lipsa dizabilității intelectuale, a tulburărilor de limbaj și a altor afecțiuni asociate (precum epilepsia) se asociază cu un prognostic mai bun al persoanei (American Psychiatric Association, 2013/2016).

Consecințe și opțiuni de tratament

Unii copii cu această boală reușesc să-și mascheze suficient comportamentele astfel încât să nu dea impresia de anormalitate, uneori recuperându-și decalajul în dezvoltare pe anumite arii. Alții, însă, rămân afectați pe întregul parcurs al vieții (American Psychiatric Association, 2013/2016).

La copiii mici, tulburarea poate împiedica învățarea și integrarea în grupul de covârșnici și poate avea efecte în anumite zone de funcționare cotidiană, precum mâncatul, spălatul, somnul etc. (American Psychiatric Association, 2013/2016).

În perioada adultă, în funcție de gradul de afectare, pot exista probleme în ceea ce privește autonomia psihosocială, inclusiv independența financiară (American Psychiatric Association, 2013/2016).

Tulburările din spectrul autismului răspund în unele cazuri la diferite tipuri de terapii sau intervenții psihologice, în funcție de simptome (Autism Speaks, 2012). Uneori, copiii cu autism pot avea și tulburări de somn, crize epileptice și probleme gastrointestinale, iar intervențiile care abordează aceste simptome pot duce la îmbunătățiri comportamentale sau la un grad mai bun de atenție.

Terapiile pentru aceste condiții variază în funcție de abordare, de la cele bazate pe principii comportamentale de tip ABA (*applied behavioral analysis*), și de cele bazate pe relații dintr-o perspectivă a dezvoltării (*Floortime*), până la cele care pun accentul pe indicii vizuale pentru a preda anumite abilități (TEACCH) și la altele, precum logopedia, terapia ocupațională, terapia de integrare senzorială sau PECS, care se folosește de pictograme pentru a preda o metodă de comunicare copiilor nonverbali (Centers for Disease Control and Prevention, 2015).

Cauzele tulburărilor din spectrul autismului

Conform unor studii pe gemeni, eritabilitatea în cazul tulburărilor din spectrul autismului variază între 37% și 90%. Aproximativ 15% din cazuri par a avea o componentă genetică. Alți factori de risc crescut sunt vârsta înaintată a părinților, greutatea scăzută a copilului la naștere, sau expunerea la anumite substanțe (American Psychiatric Association, 2013/2016).

Explicații evoluționiste ale tulburărilor din spectrul autismului

Mergând mai departe cu ipoteza deja avansată conform căreia anxietatea și depresia, similare în anumite aspecte, acționează

drept întărire negativă în situații de izolare (vezi capitolul „Depresia”), Dickinson și Eva (2006) încearcă să ofere o explicație și pentru autism. În acest sens, autorii vorbesc despre autismul clasic, în care dorința de contact uman este neinteresantă, și despre autismul „modern”, cauzat de o stare excesivă de anxietate. Acest nivel ridicat de anxietate, cuplat cu o incapacitate de a înțelege normele sociale (ambele fiind posibil determinate genetic), duc la evitarea contactului social. În viziunea autorilor, evitarea socializării ar fi o strategie eficientă pe termen scurt, deoarece scade anxietatea, dar dezastruoasă pe termen lung, ducând la o anxietate și o nefericire și mai ridicate. Această teorie ar explica și motivul pentru care o stimulare socială constantă poate duce la îmbunătățiri în rândul copiilor cu autism.

Continuând unele tendințe recente de a considera trăsăturile autiste și schizotipale ca părți opuse pe un continuum de personalitate și cogniție, Del Giudice și colegii (2014) au efectuat un studiu pe 152 de tineri, cu vârste cuprinse între 18 și 33 de ani. Ei au pornit de la teoria mai sus menționată conform căreia schizotipia este un fenotip psihologic orientat spre eforturi crescute de *mating* (de căutare a unui partener sexual) și o investiție parentală scăzută, argumentând că aceasta ar fi în concordanță cu o strategie reproductivă a istoriei de viață „low-K” (Del Giudice, 2014).

„Low-K” este un concept derivat din teoria r/K (Rushton, 2004), teorie care argumentează că toate animalele se situează undeva pe un continuum de la „r” la „K”, unde „r” este o strategie de investiție parentală scăzută și de fecunditate mare și „K” este o strategie de fecunditate scăzută și de investiție parentală ridicată. La specia umană, dat fiind faptul că este caracterizată de o strategie reproductivă „K”, variabilitatea în această strategie se plasează pe continuumul „low-K / high-K”. „High-K” se caracterizează prin

promiscuitate redusă, monogamie, efort somatic ridicat (comportamente de prevenție a bolilor) și investiție mare în copii (școli private, meditații). La capătul opus, o strategie „low-K” se caracterizează prin promiscuitate ridicată, efort somatic redus (care poate duce la îmbolnăviri repetate) și investiție mică în copii.

În veme ce schizotipia pare a se conforma unei strategii „low-K”, trăsăturile autiste sunt mai degrabă asociate cu o strategie „high-K”, caracterizată de eforturi reduse de *mating* și de o investiție parentală crescută.

Pe de altă parte, teoria lui Baron-Cohen (2002) susține că autismul este de fapt o „ducere la extrem” a creierului masculin. Creierul masculin are drept funcție principală sistematizarea, în timp ce creierul feminin este construit pentru a empatiza (Baron-Cohen, 2002, 2004; Baron-Cohen & Wheelwright, 2004). Dar în privința acestor funcții există o anumită variație, unii bărbați fiind și mai predispuși spre sistematizare decât ceilalți, tot așa cum unele femei sunt și mai empaticе decât altele. Un creier masculin extrem, cu sistematizare totală, se traduce prin autism, conform autorilor. Se explică în acest mod prevalența ridicată a autismului în rândul persoanelor de sex masculin, dar și unele manifestări precum lipsa de empatie, problemele de interrelaționare, abilitățile excepționale în unele cazuri etc. Alți autori (Kana-zawa & Vandermassen, 2005) au combinat teoria lui Baron-Cohen cu ipoteza lui Trivers-Williams (1973), conform căreia părinții pot influența sexul viitorilor copii. Drept urmare, au formulat ipoteza că persoanele cu un creier predominant masculin au mai mulți fii decât fiice, iar persoanele care au un creier predominant feminin au mai multe fete decât băieți. Analizând datele unui Sondaj Social General din Statele Unite din 1994, aceștia au constatat că ipoteza lor se susține. Pornind de la premisa că alegerea profesiei

20 este una liberă în SUA și că persoanele cu creier predominant masculin vor fi oameni de știință, ingineri, matematicieni, statisticieni etc., iar cele cu creier predominant feminin vor fi asistenți medicali, educatori, profesori sau psihoterapeuți, datele preluate anual de la 1 500 de respondenți au arătat că cei din prima categorie au mai mulți fii biologici, pe când cei din a doua au mai multe fete biologice. Interpretarea autorilor este că bărbații ar avea un fitness mai mare ca urmare a creierului masculin, iar femeile ar fi mai avantajate de un creier specializat pe funcția de empatie. Aceste tipologii fiind ereditare, autorii consideră că persoanele vor avea copii care vor beneficia cel mai mult de pe urma unor astfel de avantaje de fitness.

Pe de altă parte, alte teorii incriminează hrănirea cu biberonul ca factor implicat în apariția autismului (Gallup Jr. & Hobbs, 2011). Ipoteza pornește de la faptul că, pentru a compensa costul metabolic crescut al lactației, probabilitatea de inseminare imediat după naștere este semnificativ redusă ca urmare a schimbărilor hormonale apărute în timpul lactației. În prezent însă din ce în ce mai mulți copii sunt hrăniți în mod artificial cu biberonul, eliminând astfel apariția unor astfel de schimbări în corpul femeilor, și ducând la apariția altei sarcini mult mai rapid. Făcând referire la un studiu care arată că un număr ridicat de sarcini într-un interval scurt de timp este corelat cu o probabilitate ridicată de apariție a autismului (Cheslack-Postava, Liu & Bearman, 2011), Gallup și Hobbs (2011) consideră această condiție ca fiind un *by-product* / un produs secundar al hrănirii cu biberonul.

Explicațiile evoluționiste ale bolilor, inclusiv în ce privește autismul, nu se referă doar la adaptări *per se*, unele făcând referire și la diferențele dintre mediile ancestrale și cele moderne. De exemplu, una dintre explicațiile evoluționiste ale autismului